

Avdelning
Juridiska avdelningen
Handläggare
Stefan Axelsson
08-563 088 39
stefan.axelsson@uka.se

Datum
2020-05-26

Reg.nr
131-00134-20

Utbildningsdepartementet
(Dnr U2019/04230/UH)

Yttrande över betänkandet Fusk vid antagning till högskoleutbildning – vad händer sen? (SOU 2019:50)

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har anmodats att yttra sig över rubricerade betänkande. UKÄ vill framföra följande.

Övergripande synpunkter

UKÄ vill inledningsvis säga att ämbetet anser att den särskilde utredaren (utredaren) har gjort en gedigen genomgång och analys av de frågor som utredaren har haft att ta ställning till i sitt uppdrag. UKÄ vill också inledningsvis ta upp att ämbetet håller med den särskilde utredaren i dennes bedömning att enskilda utbildningsanordnare inte bör omfattas av de föreslagna författningsförslagen.

UKÄ lämnar i övrigt följande synpunkter på betänkandet.

3.7 Våra slutsatser om rättsläget

Utredaren har kommit fram till att det mest rimliga är att beslut om antagning respektive beslut om betyg sorteras upp i olika ärenden. Utifrån denna utgångspunkt bedömer utredaren att det i nuläget inte finns något klart rättsligt stöd för att återkalla betyg som en konsekvens av att en antagning till utbildning återkallats. Den särskilde utredaren menar vidare att ett sådant stöd bör vara en förutsättning för att kunna genomföra en så pass ingripande åtgärd. UKÄ håller med i detta resonemang. Detta resonemang ligger också i linje med den uppfattning som ämbetet har fört fram tidigare (se Universitetskanslersämbetets vägledning Rättssäker examination 2017 tredje upplagan och 2020 fjärde upplagan). UKÄ vill i sammanhanget också ta upp att även högskoleförordningen (1993:100), HF, utgår från att beslut om antagning respektive beslut om betyg är olika ärenden. I 1 kap. 4 a § HF anges att ”Bestämmelserna i 25 och 32 §§ förvaltningslagen (2017:900) om kommunikation och motivering av beslut behöver inte tillämpas i ärenden om antagning till eller betygssättning inom utbildningen.

5.5 Utredningens bedömning i betygsfrågan

UKÄ instämmer i utredarens bedömning att det med hänsyn till principen om gynnande besluts orubblighet bör krävas mycket starka skäl för att införa en möjlighet att återkalla ett betygsbeslut i den situationen att återkallelsen är en reaktion på fusk i samband med antagningen och inte under själva utbildningen (examinationen). Som framgår av betänkandet finns det en rad argument som talar både för och emot om det bör vara möjligt att återkalla ett betygsbeslut under utbildning med anledning av att en student har blivit av med sin utbildningsplats på grund av fusk vid antagningen. I likhet med den särskilde utredaren så anser UKÄ att det vid en sammantagen bedömning dock inte har

kommit fram övervägande skäl för att införa en möjlighet att återkalla ett beslut om betyg i här aktuell situation.

6.1 Det författningsregleras att betyg kvarstår vid återkallelse av antagning

Det har under utredarens arbete visat sig att rättsläget är oklart när det gäller frågan om det finns en möjlighet att återkalla betygsbeslut vid återkallelse av antagning på grund av fusk. Utredaren har under utredningstiden också fått information från lärosätena om att de anser att det är ett problem att saken inte är författningsreglerad. Det är självfallet av stor vikt och då inte bara för lärosätena utan också för studenterna att veta vad som gäller i denna fråga. Med anledning av vad som har kommit fram i utredningen ser UKÄ ett behov av att saken författningsregleras. UKÄ tillstyrker därför att det i högskoleförordningen förs in en bestämmelse i vilken det anges att ett betyg kvarstår i den situationen att en student fått sin antagning återkallad på grund av fusk. UKÄ anser vidare att den föreslagna bestämmelsen har fått en lämplig placering i HF.

6.2 En tidsgräns för återkallande av antagning införs

Utredaren har kommit fram till att det inte bör införas någon särreglering i förhållande till 37 § förvaltningslagen (2017:900) när det gäller ett lärosätes möjlighet att återkalla ett antagningsbeslut på grund av att en sökande lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter vid antagningen (avsnitt 6.2.1). UKÄ har inget att invända mot denna bedömning då det av utredningen framgår att rättsläget inte är oklart rörande denna fråga.

UKÄ håller vidare med om att det bör finnas en borte gräns för när en student riskerar att få sin plats på en utbildning återkallad på grund av att han eller hon lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter vid antagningen (avsnitt 6.2.2). UKÄ ställer sig därför positiv till att det införs en sådan bestämmelse i högskoleförordningen. UKÄ anser vidare att den tidpunkt för när preskription föreslås inträda är väl avvägd. UKÄ tillstyrker därför förslaget i denna del. UKÄ har inte heller något att invända mot att den föreslagna bestämmelsen förs in i 7 kap. HF (avsnitt 6.2.3).

6.3 Reglerna för överklagande förtydligas och ändras

Det har under utredningens gång kommit fram att det – med undantag för de överklaganden som prövas av Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) – råder en osäkerhet om ett lärosätes beslut att återkalla en antagning kan överklagas. Det är en situation som givetvis inte är tillfredsställande, särskilt inte då ett beslut om att återkalla ett antagningsbeslut är av mycket stor betydelse för den enskilde sökanden/studenten. Utifrån dessa förhållanden anser UKÄ att det i högskoleförordningen bör införas en bestämmelse i vilken det uttryckligen anges att ett lärosätes beslut att återkalla en sökandes antagning till en utbildning på grundläggande och avancerad nivå på grund av felaktiga eller vilseledande uppgifter vid antagningen kan överklagas. Ämbetet tillstyrker därför förslaget i denna del (avsnitt 6.3.3).

När det sedan gäller frågan om vilken instans/vilka instanser som bör pröva här aktuella överklaganden instämmer UKÄ i utredarens bedömning att det inte är ändamålsenligt att olika överklagandeinstanser ska pröva dessa ärenden. Ämbetet håller vidare med

utredaren om att det bör vara ÖNH som prövar ifrågavarande överklaganden om återkallelse av antagningsbeslut (avsnitt 6.3.4). UKÄ tillstyrker därför förslaget.

Övrigt

UKÄ har inte något att invända mot utredarens bedömning att det inte bör införas en särskild reglering om att ett beslut om återkallande av antagning ska kunna verkställas omedelbart (avsnitt 6.4.1). Den särskilde utredaren har under nämnda avsnitt också fört fram att ett alternativ till omedelbar verkställighet skulle kunna vara en möjlighet till tillfällig avstängning från utbildningen under den tid som frågan om återkallande av antagningen prövas. Utredaren har i denna del dock inte inom utredningstiden haft möjlighet att analysera följderna av en sådan lösning och har därför inte lämnat något sådant förslag. Enligt UKÄ bör denna fråga bli föremål för vidare utredning och analys i den fortsatta beredningen av betänkandet.

Även utredarens tankar om en eventuell regel som ger en möjlighet att avslå en begäran om att få examensbevis om ett beslut om att återkalla antagningen för det utbildningsprogram som examen avser har återkallats eller ett ärende om sådan återkallelse pågår bör enligt ämbetet bli föremål för vidare utredning och analys under den fortsatta beredningen (avsnitt 6.5).

Författningsförslagen

I de nya föreslagna bestämmelserna 7 kap. 4 b § och 12 kap. 2 § 9 HF hänvisas genom formuleringen ”återkallelsebeslut som avses i 6 kap. 24 a §” till den nya föreslagna bestämmelsen 6 kap. 24 a § HF vad gäller frågan om vad som är ett återkallelsebeslut. Den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 24 a § HF reglerar dock den situationen att ett beslut om betyg ska kvarstå om ett lärosäte har beslutat att återkalla antagningen till en utbildning på grund av fusk. Den handlar alltså egentligen inte om vad som utgör ett återkallelsebeslut. Mot den bakgrunden anser UKÄ att det i de föreslagna bestämmelserna i 7 kap. 4 b § och 12 kap. 2 § 9 inte är nödvändigt att hänvisa till den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 24 a § HF. 7 kap. 4 a § skulle enligt UKÄ istället kunna formuleras enligt följande ”En högskola får inte återkalla antagningen till en utbildning på grundnivå och avancerad nivå till följd av att sökanden lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter om examensbevis som avser utbildningen har utfärdats.” Vidare skulle 12 kap. 2 § 9 kunna formuleras på följande sätt ”beslut av en högskola att återkalla antagningen till en utbildning på grundnivå eller avancerad nivå till följd av att sökanden lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.” Enligt UKÄ:s mening blir de aktuella bestämmelserna tydligare genom att inte hänvisa till 6 kap. 24 a § HF.

Beslut

Beslut i ärendet har tagits av generaldirektören Anders Söderholm efter föredragning av verksjuristen Stefan Axelsson i närvaro av chefsjuristen Christian Sjöstrand, verksamhetsstrategen Per Westman och gruppchefen för kommunikation Martin Wincent.

Anders Söderholm